

13350

BIBLIOTECA
POPORALĂ
A
„ASOCIAȚIUNII”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

OCT. SMIGELSKI

Anul XIV.

Nr. 127.

Cum să ne îngrijim vița de viie și vitele.

Sfaturi practice
de I. A. de P. și IOAN ZAMFIRESCU.

SIBIU, 1925. — EDITURA „ASOCIAȚIUNII”.

Sibiu, Iunie, 1925.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ:
Vasile Goldiș,

Vice-prezident:
Dr. Oct. Russu,

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 30 de frunțași din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

733504

650688

BIBLIOTECA
 POPORALĂ
 A
 "ASOCIAȚIUNII"

OCT. SMIGELSKI

Anul XIV.

Nr. 127.

Cum să ne îngrijim vița de viie și vitele.

Staturi practice
 de I. A. de P. și IOAN ZAMFIRESCU.

SIBIIU, 1925, — EDITURA „ASOCIAȚIUNII“.

Sibiu, Iunie, 1925.

Stropitul viilor.

Vițele viilor își au și ele, ca toate 'n lume — dușmanii lor, — cari dacă nu sunt distruși sau barem împiedecați în opera lor de distrugere, slăbesc și, cu timpul, nimicesc vițele viilor.

Cel mai periculos dușman al vițelor este, fără îndoială, *filoxera*: niște musculițe de tot mici, cari atacă rădăcinile vițelor și înmulțindu-se foarte tare sug suc din rădăcini, încât ele trebuie să se usuce.

Mijloacele întrebuintate împotriva *filoxerei* au dat toate greș și astfel oamenii s'au văzut siliți să-și ia vițele americane, pe cari *filoxera*, din pricina împotrivirii lor, nu le poate nimici. Dat fiind că vițele americane nu produc un vin corăspunzător gustului nostru, ele se întrebuintează numai ca trunchiu plantat în pământ, altoindu-se apoi pe el vițe de ale noastre, după placul fiecăruia.

După filoxeră poate fi privită ca cea mai periculoasă molimă a viilor așa-numita *peronospora*. O boală aceasta, ca și cea de mai sus, venită la noi din America.

Peronospora este un burete — o ciupercă — care-și înfige rădăcinile ei, mai ales în fruzele viței, pe cari apoi, desvoltându-se buretele tot mai tare, și sugând mustul din ele în cele din urmă le face de se uscă și cad, iar vița, despoiată astfel de organele ei de respirație, slăbește într'una, până ce la urmă se uscă de tot.

Peronospora nu atacă numai frunzele vițelor ei, ci și trunchiul, ba chiar și strugurii; numai cât că la acestea dauna pricinuită de ea nu se bagă de seamă așa ușor, din care pricină mulți și cred, că ea ar fi o boală numai a frunzelor și se mărginesc a o combate numai pe frunze. Dar, deși nu se bagă de seamă răul de ea pricinuit, la *struguri* și la trunchiu, e deajuns să se știe: că *sămânța* bureților — așa-numiții sporii — ier-nează mai ales pe trunchiu, pentru ca în primăverile viitoare de pe el să se întindă pe frunze și să le nimicească.

Impotriva peronosporei avem mai multe remedii, cari o nimicesc cu siguranță, aplicate fiind în mod corespunzător și la timp.

Cea mai potrivită pentru combaterea peronosporei este (emulsiunea) *zama de piatră vânătă* — *vitriol cupric* — și var. Aceasta se compune din 1 kilogram piatră vânătă și 1 kilogram var nestins sau 2 kilograme var, dacă e stins, la 100 litri de apă. Aceasta e emulsiunea cea mai ușoară, care se întrebuințează primăvara, până ce frunzele sunt încă crude. Mai târziu apoi se face emulsiunea tot din o porțiune (porție) *duplă* de piatră vânătă și de var.

Emulsiunea se pregătește astfel: Într'un ciubăr sau o puțină se pun 90 litre de apă și în ele se pune apoi încă de seara 1 sau 2 kilograme de piatră vânătă, piatra cuprinsă într'un săculeț până dimineața se topește, rămânând părțile ce nu se topesc în săculeț, cu care apoi se scot și se aruncă. Dimineața se pun apoi alte 10 litre de apă într'o vadră și în apa aceasta se topesc apoi 1 sau 2 kilograme de var nestins sau apoi 2 sau 4 kilograme de var stins. Soluțiunea aceasta se varsă apoi printr'o strecurătoare bună în

ciubărul sau putina cu apa cea cu piatră vânătă, mestecând într'una această apă, când se toarnă varul într'ânsa.

În chipul acesta căpătăm o zamă vânătă, ce se toarnă într'o tulumă — pompă, proască — care în vârful unei țevi de cauciuc are un ventil, ce împrăștie zama ca o rouă asupra vițelor din viie. Stropitorul trebuie să pătrundă printre vițe și să le stropească cât de bine, atât de deasupra, cât și de din jos.

Dacă stropitoarea e destul de bună și nu dă raze mai dese decât roua, 100 litre de zamă ajung la o viie de o jumătate de iugăr. Totuș, stropitul trebuie să se facă astfel încât toate vițele și peste tot locul să fie bine stropite; ceeace se vede după ce se uscă zama stropită pe ele. Dacă nu se văd destul de bine stropite, dacă vine ploaia și spală stropitura de pe vițe, atunci trebuie stropite din nou. Și altecum stropitul vițelor trebuie să se facă de 3 și de 4 ori peste vară, așa că frunzele vițelor să se vadă totdeauna stropite. Apa din puțină sau ciubăr se limpezește, așezându-se piatra vânătă varul și pe fund, de aceea trebuie bine mestecată înainte de a se pune în stropitoare.

Stropitul se poate continua până la o lună înaintea culesului, când el trebuie să înceteze, că să se treacă piatra vânăta de pe struguri, care ar da altcum un gust neplăcut mustului lor.

Cu mijlocul acesta suntem în stare a ne păstra viile noastre curățite de peronospora. Mai ales dacă ele se stropesc odată, fie și mai ușor, cât de timpuriu, pentru că sămânța — sporii — peronosporei, care iernează pe trunchiuri să fie distrusă îndată, primăvara, și astfel să nu i se lase puțința de a se în-
cuiba și a se lăfi pe frunze.

Un alt mijloc de a combate și distruge peronospora mai este și acela dacă se presară vițele cu praf de piatră vânăta, mestecat cu praf de tot fin, de cărbune.

Praful acesta se poate presăra, dimineața, după rouă sau ziua, după o ploaie, mai bine cu nește foi anume întoemite spre acest scop. În caz de nevoie cu o mătură sau chiar cu mâna pe timp liniștit, când vântul n'are să-l arunce împotriva voinței noastre.

O boală periculoasă pentru vițele de viie mai este și așa-numitul *aidium*, pe româ-

nește arsură, — și mană. O mană, însă nepriincioasă, aceasta: pentru că ea atacă nu numai frunzele vițelor, ci chiar și strugurii și dacă nu i se pune capăt, le nimicește de tot.

Românul de aceea numește această boală: arsură, pentrucă ea se arată mai ales vara, când după o ploaie bună vine arșița soarelui și pârlește frunzele și strugurii din via.

Nu este însă arșița soarelui ce produce arsura, ci este tot un *micel*, un fel de ciupercă, care se așează pe frunzele și fructele viței și le sugă și stoarce, pricinuită mai ales de umezeala produsă de ploaie și apoi de căldura razelor soarelui.

Ea este foarte păgubitoare, pentru că dacă nu se delătură ea nimicește vițele și mai ales strugurii. Cel mai bun mijloc pentru combaterea acestei molime este *praful de pucioasă*, cu care se presară vițele, când sunt umede, pentru că praful să se prindă de ele. Alt mijloc întrebuințat des în timpul din urmă mai este și stropirea vițelor cu *soluțiunea de sulfat de cupru și var*.

Mucegaiul, care se ivește uneori pe vițe și mai ales pe struguri și este încă foarte păgubitor, vine tot dela un fel de ciuperci, ce se așează pe frunze și struguri și le nimiceste. El e pricinuit de umezeala produsă de ploi îndelungate și de legatul rău al vițelor, care nu îngăduie să pătrundă aierul și razele soarelui, atât de binefăcătoare, printre ele.

Mijlocul cel mai bun pentru delăturarea acestui rău este și aici praful de pucioasă și de cărbuni și — mai ales — lărgirea legăturilor vițelor, astfel ca să poată pătrunde în dragă voie aierul și razele soarelui printre ele.

De încheiere observăm, că cel mai bun mijloc pentru combaterea tuturor boalelor vițelor de viie este: îngrijirea, ca să avem vițe bine dezvoltate și în sine sănătoase.

Și asta o ajungem dacă dela început ne procurăm numai vițe sănătoase și bine dezvoltate. Dacă pregătim bine terenul (pământul) în care plantăm vițele și le plantăm în mod corespunzător, dacă alegem vițe potrivite pentru terenul nostru. Și, în fine, dacă ne îngrijim ca lemnul vițelor noastre să fie

totdeauna bine dezvoltat (crescut) și bine
copt; — ceea ce se ajunge prin frântul co-
respunzător și prin aceea că nu se îngroapă
vițele crude, ci se lasă neîngropate, până ce
se coace lemnul bine.

Sibiu, în Mai, 1925.

I. de P.

Ce spune Gheorghe-sanitarul despre îngrijirea vitelor și despre boalele lor.

Ioan — Noroc bun, frate Gheorghe!

Gheorghe — Noroc bun, frate Ioane...
da 'neotro?

Ioan — Ia, la târg, că vreau să-mi cumpăr o văcuță....

Gheorghe — Apoi, fiindcă și eu merg la târg, sui BCHU Cluj / Centre for University Library Cluj colea în căruță, că-i merge mai bine și ne-om mai ține și de urât, sfătuind.

Ioan — Mulțam dtale.... cum de nu.... și eu știu că e mai bine în căruță decât pe jos, dar părdalnica de nevoie, par'că te 'ntreabă, cum ți-e voia?... Am avut și eu și car și 2 bouleni, de-ți era mai mare dragul să-i privești!... dar pe semne că n'am noroc la vite: astăvară mi-a murit întâi un bou și după o săptămână și celalt... și au murit repede... Cumpărasem vaca ceea roșcată, care era din neamul vacilor tale și mult mă bucuram de ea, că era blândă, chipeșă și-mi îndestula casa cu laptele; că la casa mea,

unde am atâtea suflete și mai cu seamă copii mărunți, trebuie numai decât și o vacă. Dar n'a vrut Dzeu și pace, să am parte măcar de ea; nu știu ce-o fi mâncat la câmp, sau o fi deochiat-o cineva, sau o fi mușcat-o vr'o dihanie veninată, că s'a umflat la foale ca un butoi și dela chindie până 'n seară a și murit. Dar crezi că numai astea au fost necazurile mele cu vitele?... Acum un an, calul cel murg, pe care-l cumpărasem tot dela tine, a căleat într'un cui și din asta i s'a tras moartea, căci i-a căzut copita, cu ciolan cu tot, din pricina puroiului; apoi am pierdut 3 porci de brâncă și mi-au murit aproape toate pasările din curte. N'am noroc și pace: nu vrea Dzeu să am și eu parte de vite, ca să-mi mai ușurez ale năcazuri. Ursita mea este vrăjmașă... și 'mpotriva ursitei nu mă pot pune!... Iacă,.. tu ai noroc... Mă uit eu ce vite frumoase ai, cum sunt mai totdeauna sănătoase, iar, dacă se bolnăvesc, cum se vindecă de ușor. Se vede cât de colo, că Dzeu vrea cu tine!...

Gheorghe — De, frate loane, ai dreptate să fii năcăjit, dar nu știu dacă ai dreptate să cârtești împotriva lui Dzeu, că el nu poate

să urea răul nimănui. Dzeu ajută și pe buni și pe răi și nu putea să nu te ajute și pe tine, care ai fost totdeauna bun, cuminte, muncitor și cinstit. Dar eu știu un lucru: *Dzeu dă aceluia, care știe să păstreze*; nu cumva tu ai mâniat pe Dzeu, arătându-te nedestoinic de a-ți păstra vitele, pe cari el te-ajutase să le ai? Știi, că eu am fost, pe când făceam miliția, sanitar la cai. Bietul domn maior veterinar Pătruț — Dzeu să-l ierte — ce suflet al lui Dzeu era și cu câtă bunătate ne spunea în fiecare zi: „Măi băieți, țineți minte ce vă 'nvăț eu aici, că voi sunteți plugari și plugarul, dacă n'are vite bune și sănătoase, mai bine să-i ia Dzeu zilele“. Și multe învățături bune ne-a dat domnul maior Pătruț, cu privire la îngrijirea vitelor și la boalele lor; iar eu, după liberare, când am avut gospodăria mea, am căutat să mă folosesc de aceste învățături, și bine am făcut. Este adevărat, că mi-a ajutat Dzeu, de-am putut agonisi vitele, pe cari le am, dar și eu le-am îngrijit cum se cuvine, după cum am fost învățat la miliție.

Ioan — O, Doamne!... da eu nu le-am îngrijit?... Că doar nu le-am lăsat fără mân-

care și fără odihnă!... Este adevărat, că pentru iarnă n'am avut destul nutreț și au ieșit slabe în primăvară; mai ales că n'am avut nici grajdul tocmai bun; iar vara a trebuit să le muncesc, cum se muncește, de obicei, vita în plugărie. N'au cam stat ele în timpul verei, cum n'am stat nici eu; dar pentruce are plugarul vite de muncă, dacă nu să-și facă treburile câmpului cu ele? Apoi, când au fost bolnave, ce n'am făcut? Mai întâi le-am făcut eu ce m'am priceput; am chemat apoi pe baba Zamfira de le-a descântat, că nu e alta mai meșteră ca ea în descânțece; am chemat pe moș Vlad, care e tare priceput la vite, de le-a luat sânge și le-a dat pe nas fel de fel de leacuri... dar degeaba toate. La urmă am chemat și pe doctorul veterinar, dar nici el n'a putut face nimic. Ce poate face omul, când nu e voia lui Dumnezeu?

Gheorghe — Ei, acum pricep, frate Ioane, de ce n'ai tu noroc la vite... Iarna le hrănești rău, fiindcă nu te străduiești din vară să le strângi nutreț de ajuns; grajdul e rău și nu le adăpostește de vânturi, ploi și ninsoari; din primăvară până 'n toamnă le mun-

cești fără răgaz, iar când se bolnăvesc, în loc să chemi doctorul veterinar numaidecât, chemi babe ca să le descânte și moși, ca să le ia sânge sau să le dea leacuri pe nas, ca și cum vita ar mânca și ar bea cu nasul.

Ioan — Este adevărat că n'am chemat numai decât doctorul, dar și el ce putea face, când vita nu mai avea zile, că dacă a murit, înseamnă că n'a avut zile și cu puterea lui Dzeu nu te poți pune! Ori baba Zamfira, ori moș Vlad, ori doctorul veterinar, pentru mine e tot una, dacă n'au putut să-mi scape vitele!...

Gheorghe — Judeci greșit, loane!... Se vede cât de colo că habar n'ai de ce este un doctor și de ce știință are el!... Ca să ajungă cineva doctor, nu e așa de ușor: el trebuie să învețe cel puțin 17—18, ani, din carin numai pentru știința doctoricească 5—6—7 ani. În acest timp, profesorii, doctori și ei, cu învățatură multă și îmbătrâniți în meseria de doctori, arată ucenicului — adecă acelaia, care trebuie să ajungă doctor — toată știința doctoricească și toate meșteșugurile de a vindeca boalele. Apoi, după ce a ter-

minat școala, doctorul nu se apucă nici de plugărie, nici de preoție, ci-și vede înainte de meseria lui, și 'n felul acesta știința lui se mărește și se întărește. Spune tu acum, cum va putea baba Zamfira cu descântecele ei, cari sunt niște vorbe aruncate în vânt, sau moș Vlad, care fără să știe ce e acea boală, de câte feluri sunt ele și cum se deosebește una de alta, cum va putea, zic, că leacurile lui, aceleași pentru toate boalele și pe cari le dă pe nas, că neoamenii, să lecuiască, când și el și baba Zamfira sunt niște oameni proști, cari nu știu carte, cari n'au ieșit poate niciodată din satul lor și cari n'au altă învățătură decât aceea, de a lucra destul de prost pământul, de a ține o gospodărie ca vai de ea și de a îngriji vitele mai rău decum îngrijești ecineva talpa cismei? Știința doctoricească — aceea, care se învață în școli — este atât de știutoare azi și face atâtea minuni, că nu mai este îngăduit cuiva să spună că eutare vită sau om au murit că n'au avut zile, ei mai curând că n'au fost căutați la vreme cu doctori. Că doctorul nefiind Dzeu, el nu poate face minuni; el nu poate vindeca o boală, care s'a

învechit și a ros toată vлага vitei sau a omului. Ca să poată vindeca doctorul trebuie să fie chemat atunci când boala a început, adică atunci, când ea nu s'a încuibat adânc în trupul bolnavului. Prin urmare vezi că nu e tot una: baba Zamfira, moș Vlad și doctorul veterinar și dacă tu-i amesteci pe toți într'o strachină, pricina este că nu e mintea ta luminată, ca să înțelegi deosebirea mare, care este între ei.

Ioan — De, frate Gheorghe, eu văd că ai dreptate în ceea ce spui, dar ce sunt de vină eu, dacă nu pot înțelege lucrurile ca tine. Tu ești umblat, ai văzut multe și ai auzit multe; pe când eu nici n'am ieșit până acum din satul meu.

Gheorghe — Și eu am fost ca tine, înainte de a face miliția cu doctorul veterinar Pătruț, dar de atunci am înțeles că vita trebuie s'o îngrijești, ca să nu se bolnăvească, iar dacă se bolnăvește, s'o îngrijești numai decât eu doctorul, ca să se facă bine... De aceea: Eu mi-am băgat carnea 'n saramură și am făcut un grajd bun pentru vite, unde ele sunt bine adăpostite de timpul rău și unde pot să se odihnească în pace, că vita

bine adăpostită și odihnită are puteri îndoite și împătrite la muncă. Totdeauna m'am îngrijit din vară să am nutreț deajuns pentru iarnă și dacă n'am putut avea după ogorul meu, am cumpărat dela alții, fie eu banii mei, dacă am avut, fie eu bani împrumutați; căci eu am înțeles că nici o cheltuială nu e prea mare sau de prisos, când e vorba, să țin voinice și sănătoase vitele, cu cari mă hrănesc și cari îmi măresc averea. Când mă găsesse la munca câmpului, eu nu silesc vita, să cadă pe brazdă de oboseală, ci-i măsoar munca de așa fel, ca să nu-și istovească puterile. Eu nu scot vita la muncă în ceasurile zilelor de vară, când arșița soarelui dogorește prea tare, ci mai bine încep înainte de revărsatul zorilor și când e căldura de foc și eu și vita ne odihnim la umbră, până scapătă soarele spre chindie și atunci iar mai dau un zor pe răcoare, până se înserează bine. Când fac căraușie nu pun în car mai mult decât știu eu că poate duce vita, fără să-și sleiască puterile. Dimineața când mă scol, înainte de a băga ceva în gură și cu un ceas sau două înainte de a începe munca, eu mă duc la grajd, deschid

ușile ca să intre aier curat și rânesc băligarul și-l dau afară, căci în grajd nu se cade să fie murdărie și miros greu, că acestea sunt vătămătoare sănătății animalelor. Țesal vita, ca s'o curăț de murdăria de pe trup, căci vita, având trupul murdar, capătă mâncărime de piele, care o împiedecă să se odihnească și să muncească și poate căpata și boale rele de piele, cum este râia; îi dau apă și mâncare și apoi trec de fac curățenie și dau hrană și la celelalte animale și vietăți și numai în urmă încep să mă îngrijesc și de mine. Seara, după ce am sfârșit munca, fac la fel, după ce am schimbat mai întâi așternutul cu altul curat, căci vita, ca să se poată odihni, trebuie să aibă așternut curat și neted sub ea; altfel vita, și mai ales calul, dacă simte că e ud sub el, nu se culcă toată noaptea și atunci, a doua zi, fiind frânt de oboseală, nu mai e bun de nimic. În fiecare an chem regulat doctorul veterinar, de *vaccinează* de 3 ori vițele și caii, împotriva *dalacului*, câte odată sau de 2 ori porcii, împotriva *brâncii*, pasărilor împotriva *holerii* și oile împotriva *vărsatului*; iar, deosebit, mai chiem doctorul de

face proba cailor, cu un fel de vaccin (bubat) numit *maleină* și a vacilor, cu *tuberculina*. Și în felul acesta, eu n'am pierdut nici-o vită sau pasăre, de boalele arătate mai sus. Acum cred că ai înțeles, Ioane, de unde vine norocul, pe care zici că-l am eu și de ce eu am vite frumoase și belșug după urma lor și de ce tu n'ai noroc la vite și se ține numai sărăcia de capul tău.

Ioan — Frate Gheorghe, tu vorbești frumos și cu înțelepciune, dar nu mă pot potrivi eu cu tine. Tu ești bogat și ai slugi, și-ți dă mâna să faci toate cele ce-ai spus; pe când eu, cu sărăcia mea, cum pot să fac grajduri, să chiem doctori și câte multe, ce-ai spus până acum?

Gheorghe — Poți, Ioane, cum să nu poți; dar nu să faci deodată ce fac eu acum, ci să începi să faci cum am făcut eu la început. Doar îți aduci aminte că și eu am fost, la început, tot așa de sărac cum ești tu acum, dar muncind fără preget și făcând economie în toate cele, am început să-mi cumpăr cu încetul, ba o vacă, ba un pureel, ba un cal și pe măsură ce-am căpătat o vită, i-am și făcut adăpostul cuvenit și pe urmă am în-

grijit-o mai mult ca pe mine, ca să nu se bolnăvească și dacă s'a bolnăvit, am îngrijit-o cu oameni adevărat pricepuți, ca să se facă sănătoasă și în chipul acesta vitele s'au înmulțit, încetul cu încetul, în băătăura mea și cu ele mi s'a înmulțit și averea. Tu ai muncit în sec, că, neîngrijindu-ți vitele, ele se prăpădeau curând și atunci erai nevoit să le înlocuiești cu altele; așa că, tot ceea ce trebuia să-ți rămână economie, tu băgai în pământ.

Ioan — Frate Gheorghe, cuvintele tale par că-mi ridică o pânză de pe minte; acum încep să înțeleg, de ce soarta mea a fost rea și de ce se ținea sărăcia de mine. Ai dreptate că eu am muncit în sec și n'am știut să mă folosesc de munca mea, dar de acum vreau să îndrept totul, folosindu-mă de bunele învățături, pe cari mi le dai tu. Am înțeles eu multe din ce mi-ai spus, dar fiindcă vreau să înțeleg totul, ca să nu mai greșesc în viitor, ai bunătate, frate Gheorghe, și mai lămurește-mi cele ce n'am înțeles încă: spune-mi, ce e aceea *vaccinarea* și de ce se face ea?

Gheorghe — Mă bucur mult, loane, că a început să ți se lumineze mintea și că voiești,

cu tot dinadinsul, să-mi urmați sfaturile. Și fiindcă dorește să te vad scăpat de sărăcia în care te sbați azi, cu dragă inimă îți voi da toate deslușirile, de cari vei mai avea nevoie! Ți-aș putea spune în câteva cuvinte ce e vaccinarea, dar ca s'o înțelegi bine și să-ți dai seama de rostul ei, trebuie să-ți lămurească mai întâi ce sunt boalele împotriva cărora se face ea. Vaccinarea se face la animale, ca și la om, împotriva boalelor zise *infecțioase* și *contagioase*. Se zice infecțioase pentru că aceste boale sunt produse de pătrunderea în corpul animalului sau al omului, a unor ființe mici, neasemănătoare de mici, numite *microbi*, cari nu se pot vedea decât cu niște instrumente numite *microscop*, cari măresc lucrul de văzut de sute și de mii de ori; și se zice contagioase sau molipsitoare, fiindcă trec de la animal la animal sau de la om la om, tot prin mijlocirea acestor microbi. Microbii, oricât sunt ei de mici, au fiecare, după boala, care o produce, chipul lor deosebit. Așa microbul dalacului este ca un lăntișor, format din bastonașe scurte, legate între ele printr'un fel de inele mici; microbul ofticii, este ca un bastonaș scurt și subțire,

îndoit puțin dela mijloc; microbul răpeiugei, ca un bastonaș scurt, drept, ceva mai gros ca al ofticii, și așa mai departe. Microbii tuturor boalelor molipsitoare se găsesc pretutindeni împrejurul animalelor și ei pătrund în trupurile acestora, fie cu iarba, fie cu apa, fie cu nutrețul uscat, fie prin răui, fie prin înțepări și prin toate obiectele, cari vin în atingere cu gura animalului. Nici vorbă că nu pătrund odată în animal toate felurile de microbi, ci numai acela, care a fost întâlnit în mai mare număr și care a avut pe unde să pătrundă în trup; că trupul animalului, ca și al omului, este bine închis și pe dinăuntru și pe dinafară și microbul nu poate intra, decât când găsește câte o porțiță deschisă, adică o rană sau când microbii, fiind în număr mare, își deschid singuriun drum, prin gură, prin stomac, ochi și așa mai departe.

— Odată intrați în trupul animalului, microbii încep să se înmulțească așa de repede și în număr așa de mare că, în 2—3 zile, pot să ajungă la număr de miliarde. Fiind în așa mare număr și cum ei se hrănesc din trupul animalului și tot în acest rup varsă și niște otrăvuri, acesta își pierde

din ce în ce puterile, până ce în cele din urmă moare. La început s'a încercat să se ucidă cu medicamente în chiar trupul animalului sau omului, această puşderie de microbi, dar nu s'a putut. Atunci doctorii s'au pus pe lucru şi tot căutând şi încercând felurite mijloace pentru a ajunge acest scop, au dat *vaccinuri*. Ce sunt acum aceste vaccinuri şi cum se capătă ele? Ca să se poată căpăta vaccinul, de pildă împotriva dalacului, se ia din trupul unui animal bolnav sau mort de această boală, microbul dalacului şi se pune să crească şi să se înmulţească în nişte sticlufe lungăreţe, în cari s'a pus şi hrana, care-i trebuie microbului. Când microbii s'au înmulţit tare, cuprinsul sticlufelor se deşartă într'un vas mai mare şi apoi se fierbe, până se ucid microbii sau până se slăbeşte de aşa fel puterea lor, că nu mai pot face rău. Această materie fiartă e *vaccinul*, care se varsă (se injectează) sub pielea animalelor sau a omului, cu un instrument numit *siringă*, pentru a le vaccina. Şi cam în felul acesta se prepară toate vaccinurile.

Ioan — Dar ce folos aduce animalelor vaccinarea?

Gheorghe — Folosul e următorul: dacă animalele sunt vaccinate, ele nu mai capătă un timp oarecare boala pentru care au fost vaccinate. De obicei durata (dănuirea) vaccinării, aproape pentru toate boalele, este de 4—6 luni; prin urmare se cere, ca vaccinarea să se facă de 2—3 ori pe an. Sunt unele vaccinuri (serul anticarbonos și cel contra brâncii), cari, vârâte sub pielea animalelor bolnave, în cantitate mare, (câtimi mari), pot să și vindece boala. Pentru om un vaccin de felul acesta este acela contra *anginei difterice*.

Ioan — Spuneai că chemi doctorul, să facă cailor proba cu *maleină* și vitelor cu *tuberculină*: ce este maleina și tuberculina și în ce scop se face proba cu ele?

Gheorghe — Maleina și tuberculina se pregătesc: cea dintâi din microbii răpciugii și cea d'a doua din acei ai ofticiei și tot cam în acelaș fel cum se pregătesc vaccinurile. Ele se întrebuintează însă, nu ca să vaccineze animalele, ci ca să ne arate dacă animalele au sau nu, în ele, răpciuga sau oftica.

— Așa, dacă se injectează (vâră) la un cal maleină, dacă el este bolnav înăuntrul trupului

de această boală, se face o umflătură mare la punctul, unde s'a făcut injecția (impunșătura); căldura trupului se mărește și animalul e tare trist; dacă e sănătos nu se bagă de seamă nimic din toate acestea. Și tot așa e și cu tuberculina la vite. Folosul acestor injecțiuni este dar că putem să știm, înainte de a se arăta boala în afară, că cutare cal are ascunsă în el răpciuga și cutare vită are oftica. Și atunci noi căutăm să ne ferim de aceste animale, adică căutăm să le ținem deoparte, ca să nu mai molipsească și alte animale sau chiar și oameni.

Ioan — Dar atâtea vaccinări și probe, pe cari mi le spuseși tu, trebuie să coste bani: va putea oare un om sărac să mai facă față și la aceste greutăți?

Gheorghe — Ai dreptate, frate Ioane, să te sperii, auzind că eu te povățuiesc să vaccinezi de 3 ori pe an caii, vitele, porcii, pasărilor și oile, dar toate aceste vaccinări nu costă aproape nimic, față cu valoarea animalelor. Așa, pentru un cal, care costă cel puțin 6 mii de lei (sunt cai, cari costă și 16 mii) 3 vaccinări pe an, contra dalacului și o maleinizare, nu costă decât cel mult 100 lei;

pentru un porc de 3—6000 lei vaccinul ar costa vr'-o 20 lei. Este oare mult să cheltuiești pe an 100 lei, ca să scapi de dalac, care ucide sigur un cal, care costă de 50 sau de 100 de ori mai mult, și de brâncă, un porc, care are cam acelaș preț ca un cal? Și tot cam atât de puțin ar costa și celelalte vaccinări, față de prețul animalelor.

Ioan — Bine, ai dreptate, cheltuiala n'ar fi mare, dar doctorul nu trebuie plătit? și, de, lui nu poți să-i dai te-miri-ce.

Gheorghe — Doctorul te costă și mai puțin. El nu ia căci așa serie la lege, să nu ia, mai mult de 5 lei de vită. Numai la probele cu maleină și tuberculină, cari se fac odată pe an, trebuie să i se plătească 10 lei de animal.

Ioan — Dar, rogu-te, frate Gheorghe, boalele infecțioase și molipsitoare dela animale, nu trec cumva și la om și nu sunt ele primejdioase pentru viața acestuia?

Gheorghe — Ba trec, frate Ioane, dar nu toate; și unele din eleucid omul mai repede ca pe animal. Așa trec la om, *dalacul*, *boala cerbului (tetanusul)*, *febra aștoasă*, *răpciuga*, *oftica* și *râia*. Din acestea răpciuga

ucide repede pe om și n'are nici un leac; dalacul ucide și el repede, dacă omul bolnav nu se injectează repede cu vaccin contra dalacului (*ser anticarbonos*), care-l vindecă aproape sigur; boala cerbului, de asemenea; febra aftoasă face pe om să sufere câțva timp, dar pe urmă se vindecă, iar oftica, după cum știi, ucide omul cu încetul și câteodată se vindecă, dacă omul este bine hrănit și îngrijit. Râia nu ucide omul, dar îl face să sufere de mâncărimi mari, până se vindecă.

Ioan — Va să zică omul trebuie să se păzească bine de animalele bolnave, de boalele arătate mai sus; dar *cum va cunoaște el, că are aface cu aceste boale?*

Gheorghe — Nu e tocmăi ușor să cunoști aceste boale, dar eu îți voi spune câteva semne, după care vei putea să bănuiești, dacă nu să fii încredințat pe deplin că ai aface cu vre-una din ele.

Așa: la răpciugă, calul are o scurgere de muci galbeni-verzui-lipicioși, pe o nare, sau amândouă nările; între fălcile de jos, amândouă părțile sau numai de o parte, are câte o gălceă, de mărimea unei nuci sau a

unui ou, tare și puțin dureroasă, iar, dacă te uiți pe nări (și atunci trebuie să te ferești să nu fii stropit în ochi) vezi pe amândouă fețele peretelui nasului, sau numai pe unul, niște răni rotunde, adânci, ca o linte sau ca un bob de porumb. Aceste semne se pot găsi toate odată la un animal sau numai unul sau două din ele. Dar mai este o răpciugă a pielii și atunci ea se arată prin niște buboaie de mărimea unei alune, care se arată de obicei pe fața dinăuntru a picioarelor și se întind ca un lanț, dela copită până la subțiori. Aceste buboaie sparg și din ele se scurge un puroiu gălbui ca untdelemnul. *La dalac* calul este foarte trist și lipsit de puteri (merge legănându-se), are călduri mari, răsuflarea e pripită, trupul acoperit de sudori, inima bate tare și repede, bătăile vinelor nu se mai simt (*pulsul arterial*), poftă de mâncare și sete nu are, gingiile capătă o culoare vânătă și animalul arată semne de dureri în pânțece (bate din picioare, se uită la pânțece, se culcă și se scoală des).

La tetanus (boala cerbului) calul are tot trupul înțepenit. Dacă-l mișcă cineva din loc,

duce picioarele, ca și cum n'ar avea încheieturi, gâtul îl ține întins și coada deasemenea; iar fălcile sunt încheștate, așa că calul nu mai poate să mânânce și să bea.

La febra aftoasă (boala de gură și de picioare), vitei îi curge bale din gură, nu mânâncă, iar, dacă se dau buzele la o parte, se văd pe gingii niște răni rotunde și mari ca o linte sau ca un bob de cânepă. Câte odată animalul merge greu și atunci, dacă se cercetează copitele, se vede la coroana lor și între unghii, aceleași răni ca în gură.

La offică vita este foarte slabă, tușește și nu mânâncă; câte odată are ghinduri pe la gât și cap și, dacă e vacă, și la uger.

La râie vita are lipsuri de păr pe diferite părți ale trupului, pielea e îngroșată și încrețită în aceste locuri și are și niște bubuțițe, ca niște boabe de meiu, iar ca semn mai însemnat, este mângărimea mare, pe care o simte animalul și care-l face să se scarpine, până la sânge, de toate lucrurile ce întâlnește în cale.

Ioan — Minunate lucruri îmi spui, frate Gheorghe, și cu cât te ascult, cu atât mi se face rușine de mine și de prostia mea; că

noi, sătenii, suntem proști, fiindcă noi nu știm decât ceea ce am învățat dela părinții noștri și ei iară nu au putut știi mai mult, decât ce au învățat și ei dela părinții lor. Și cu toții la un loc, ce-au putut știi sătenii?, fiindcă învățătura înaltă n'a pătruns nici odată până la ei, că n'a avut cine să le-o aducă, așa că ei au rămas cu credința copilărească că știu și ei, ce știu toți oamenii, pe când ei nu au nici măcar învățătura și priceperea unui copil dela oraș. Și această lipsă de pricepere și învățătură ne face, pe noi, sătenii, să nu primim învățăturile, cari ne vin dela orașe și din pricina asta trăim ca vai-de-capul-nostru; căci, neștiind cum să muncim și mai ales cum să păstrăm și să înmulțim ceea ce câștigăm prin munca noastră trudită, rămânem de-apururea robii sărăciei, ai boalelor și ai tuturilor suferințelor. Ai văzut că la începutul sfatului nostru ți-am spus că pentru mine ori baba Zamfira, ori moș Vlad, ori doctorul veterinar, sunt tot una. Și în adevăr așa credeam și înțelegeam în prostia mea; dar acum, când văd că tu, numai un sanitar, știi atât de multe lucruri bune, frumoase și folositoare, mă gândesc

ce trebuie să știe un doctor?! Și atunci îmi zic: dacă noi suntem așa de neștiutori și din pricina neștiinței atât de proști și de îndărătnici, atunci cum vom mai putea fi odată, să ne mântuim de sărăcia și suferințele, pe cari le îndurăm.

Gheorghe — Nu trebuie să-ți pierzi curajul, loane, că dacă până acum nu s'a prea ocupat nimenea de nevoile săteanului, apoi azi, atât guvernele prin funcționarii lor de ispravă, cât, mai ales, feluritele tovărășii de români învățați și cu multă dragoste de neamul și țara noastră, se ocupă mult și cu temei, de deșteptarea și ajutarea săteanului, ca să iasă din întunerecul în care trăiește. Azi, sunt: societatea transilvăneană „Astra“, fundația „Principele Carol“, condusă chiar de A. S. R. Principele moștenitor Carol, Liga Culturală și alte multe societăți de felul acestora, cari toate luptă pentru deșteptarea și luminarea săteanului.

Ioan — Apoi să le ajute Dzeu, frate Gheorghe, că dacă am fi și noi mai știutori și mai deștepți, poate va fi mai bine pentru toată lumea, căci atunci nu se va mai pierde în vânt atâtea avuții, cât se pierd astăzi,

numai și numai din pricina prostiei săteanului. Iaca eu, dacă n'aș fi fost prost cum am fost până acum, când mi-a spus doctorul, pe care l-am chemat la cel dintâi bou, care mi-a murit, că boul a murit de dalac, că trebuie să-l îngrop cu piele cu tot, că trebuie să scot tot tizecul din grajd și să-l ard, că trebuie să văruiască grajdul și că trebuie să-i dau boul cel sănătos, să mi-l vaccineze, eu n'am vrut să-l ascult și n'am făcut nimic din ce mi-a spus el, iar sfârșitul a fost că s'a molipsit și celalalt bou și după o săptămână a murit și el. La vaca, care mi-a murit umflată și la calul căruia i-a căzut copita, n'am chemat doctorul decât, când amândouă vitele erau gata să-și dea sufletul; încât bietul doctor, cu mare necaz, mi-a spus atunci: „dar bine, omule, de ce nu m'ai chemat de când a început să se umfle vaca, că eu îi dam cep și scăpa; acum ce pot să-i fac, când i s'a rupt bordohanul în ea?” Iar la cal mi-a spus: „dacă mă chemai de când s'a înțepat, eu îi făceam o mică operație și scăpa; dar acum, după ce i-a căzut copita, cu ciolan cu tot, nici Dzeu nu-i mai poate ajuta cu nimic“. De acum încolo, dacă mi-o

mai da Dzeu zile și putere ca să mai mun-
cesc și să mai agonisesc vite, apoi am să
urmez cu sfințenie sfaturile tale și mai ales
ale doctorilor veterinari, căci acum sunt pe
deplin lămurit și încredințat, că doctorii au
o știință mare, de care trebuie să se folo-
sească oricare om cuminte, care voiește să
aibă vite bune, frumoase și sănătoase.

Gheorghe — Mă bucur din toată inima,
Ioane, că cuvintele mele au putut să-ți lumi-
neze mintea și fiindcă mintea ți-e acum lu-
minată, pot și eu cu deplină încredințare
să-ți spun că *de acum încolo și Dzeu îți va
ajuta și va fi cu tine!...* Ei!... da iată că,
vorbă, vorbă... am ajuns la târg...

Ioan — Că bine zice... vezi cum trece
timpul, când vorbește cineva cu un tovarăș
bun și numai despre lucruri bune, frumoase
și folositoare. Mulțam dtale, frate Gheorghe,
și să-ți dea Dzeu sănătate!

Gheorghe — Cu bine și cu sănătate,
frate Ioane!...

IOAN ZAMFIRESCU,
veterinar, colonel în rezervă și
inspector veterinar în Basarabia.

Cuprinsul:

	Pag.
Stropitul viilor	3
Ce spune Gheorghe-sanitarul despre îngrijirea vitelor și despre boalele lor	11

BIBLIOTECA UNIV

0776 16. VI. 1928

CLUJ

Buletinele editate de despărțământul Sibiiu.

- Nr. 4 „Dacă dai de-un om de-al tău . . .“ (broș.)
Nr. 5 Pentru o geografie medicală a Ardealului (broș.)
Nr. 7 Câștiguri monstruoase (f. v.)
Nr. 8 Unui artist-desenator (f. v.)
Nr. 9 „Marele Galeotto“ (broș.)
Nr. 10 „Liga Bunătății“ (broș.)
Nr. 11 Impotriva boalelor sexuale (broș.)
Nr. 12 Cât de departe am ajuns cu toții. (broș.)
Nr. 13 „Toate plugurile umblă . . .“ (broș.)
Nr. 14 „Linda Raia“. (com. 1 act, broș.)
Nr. 15 Cum să aranjăm concerte populare. (broș.)
Nr. 16 Versuri pe fruntariul casii. Cum să creștem pomii?
Nr. 17 Vă place așa? (impotriva dansurilor urâte.)
Nr. 18 „la-mă cu tine“ (broș.) (Sfaturi de lectură bună.)
Nr. 19 „Călceaiul lui Achile“ (broș.) Piesă în 3 a. (10 Lei)
Nr. 20 „E mult de lucru“ (darea de seamă pe a. 1923/4.)
Nr. 21 „Ce sămeni vei culege ..“ com. în 5 a. de Sedaine.
(10 Lei.)
Nr. 22 „Probleme de actualitate“ de Dr. Gh. Preda.
Nr. 23 Muncitorul în fața probl. soc. de astăzi, de Dr. P.
Nr. 24 Considerațiuni gen. asupra rasselor din Europa
și în special asupra rasei noastre rom., de Dr. P.
Nr. 24-a) Spre o lume mai bună.
Nr. 25 Glasuri de alarmă, din toate taberele.
Nr. 26 Din probl. originii și evoluției viețuitoarelor.
Nr. 27 Problema responsabilității individuale și soc.
Nr. 28 Cum trebuie privită lupta și considerați luptătorii.
Nr. 29 Conștientul și inconștientul nostru.
(26, 27, 28 și 29 de Dr. Gh. Preda).
Nr. 30 Pedagogia aplicată, Dș. Dr. Vlaicu.
Nr. 31 Pe pământ udat de sânge, H. P Petrescu (10 lei).
Nr. 32 Om nou se naște, 'n iaduri de dureri (conf.)

Buletinele se răspândesc *gratuit*, (afară de Nr. 19, 21 și 31), tipărite fiind pe spesele câtorva oameni de inimă și din câștigurile avute cu conferințele din Sibiiu. Dacă nu se răspunde la cerere e dovadă că foile volante sau broșurile s'au epuizat.

Intemeiată la 1861 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiu și Alex. Sterca-Șuluțiu dela Blaj, de frunțașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barițiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. eu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susține biblioteci populare în fiecare comună, biblioteci regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susține muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susține case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ține conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe ceie nu știu ce și serie). „Asociațiunea” e împărțită în despărțăminte (cercuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Abonați publicațiile „Asociațiunii“!

„TRANSILVANIA“

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii” 100 Lei
pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 118. Povești din țara Cehului de Bojena Niemțová, traduse de Abatele Zavoral.
Nr. 119. Calendarul pe anul 1925, întocmit de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 120. E primejduită cultura!
Nr. 121. Patria, poezii de G. Tutoveanu
Nr. 122-3. „Ileana“. Feerie în trei tablouri, în versuri de Ion Borcea.
Nr. 124. „O bucată de pâine din Banat“, de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 125. Prisonierul din Caucaz și alte povestiri de Leon Tolstoi.
Nr. 126. Lucă — minte slabă și alte povestiri pentru popor de Ioan Pop-Reteganul.
Nr. 127. Cum să ne îngrijim vița de vițe și vitele, sfaturi practice de I. A. și P. și Ioan Zamfirescu.

Cea mai răspândită publicațiune poporală „BIBLIOTECA POPORALĂ :-: A ASOCIAȚIUNEI“ :-:

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunei“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunei“ 50 Lei
pentru nemembrii 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.